

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Het Gheopent Christendom

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het III. Capittel. Van het stellen tot Martelaren.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71377)

HET III. CAPITTEL.

Van het stellen tot Martelaren.

Predikant. Pag.107.

DE *Turcken* stellen hare soldatem voor, dat alle die, welke in de oorloghe sterven, reghelrecht naer het Paradijs gaen. Dit doet de Soldaten met sulcken blijmoedigheyt vechten, sonder eenighen arbeyt, ofte perijckelen aen te sien. Die haer bloedt storten in den oorloogh teghen de vyanden, voor hare Religie, worden by haer Martelaren gheacht. De *Turcken* meynen, seght *Busbequius*, dat *ghener sielen haestigher inden Hemel vlieghe*, dan die der kloeckmoedighe mannen, die in den oorlogh ghevallen zijn; voor welcker behoudenisse de maegden oock daghelijckx haere ghebeden, en ghe-loften tot Godt doen.

Antwoorde.

Ich gheloobe dat ghy eer olpe upt eenen kep perssen sult/ dan hier eene ghelijckenisse stellen tusschen ons / ende de *Turcken*. Doch laet ons u / naer ghewoonte / hoozen praeren.

Predikant. Pag.108.

'Tschijnt dat die vande Roomsche Kercke dit van de *Mahometanen* hebben aen-gheleent. Want onder de Martelaren die van haere Kercke worden ghe-cert, worden oock, ghelijck haeren *Aubertus Miraus* verhaelt in *Fast Belg. Pag. 622. 623.* die Soldaten ghetelt, die in het innemen van *Lisbon* Anno 1147. sijn ter neder ghevelt.

Ant-

Antwoorde.

Ick dacht wel / dat ghy u hier sout moeten behel-
pen met leughenen/want Aubertus Miræus en seght niet
dat alle Soldaten/die vooz Lisbon ghebleven zyn vooz
Martelaren worden ghehouden/ oft dat de gheheele
Kercke/doech sommighe/vooz soodantgh erkent: was
dan? Hy seght dat die van Lisbon upr een besondere
devotie, sommighe daer vooz hielden / welckers lic-
hamen, oft Reliquien bewaert worden in de Kercke van de
H. Maria, ende dat namelijck ter oorzake van de mira-
kelen die daer ontrent waren gheschiedt. Intien ghy
nu/gheen onderschepdt en siet / tusschen de approbatie
van de Kercke/en tusschen de devotie van een besonde-
re stadt/bidt Godt om licht. Immers/ by soo verre
in dese mannen/behalven het beehren vooz 'i Chryste-
lijck Gheloof teghen de Mauren, gheene andere beson-
dere redenen hadden gheweest om haer te eeren als
Martelaren / hoe en soude dan Aubertus Miræus niet
alle de soldaten die vooz Lisbon ghebleven waren/
vooz sulckx erkent willen hebben?

Predikant.

De *Jesuyten*, leughenachtighe verheffers, en roemers van ha-
re Ordre, in *Imag. primi saculi pag. 808. 809.* maken eenighe van
hare mede-ghefellen, den welcken, in den orloogh, onder de
soldaten vermengt zijnde, met de selve het ghemeyne noodt-
lot hadden aenghetroffen, tot Martelaren, daer se nochtans
onsen *Zuinglius*, soo overhalen, en lasteren, om dat hy in den
oorloogh met sijne mede-borghers, opghetiocken, ende ghe-
bleven is.

Antwoorde.

Hier liegt ghy dat ghy swart wordt.

Voor eerst. 'Tis valsch dat de *Jesuyten* leughenachtighe
verheffers, en roemers van hare Ordre zijn

Ten tweeden. 'Tis leughen dat de *Jesuyten*, hare mede-
ghefellen,

A a

de-ghee

de-ghesellen/van de welcke ghy hier spreekt/stellen tot Martelaren.

Ten derden. *'Tis leughen / dat de mede-ghesellen onder de soldaten vermenght waren/als sy ghedoodt zijn.*

Ten vierden. *'Tis leughen / dat sy het ghemeyne noot-loode met de soldaten hadden aenghetrossen.*

Dock laet ons de eyghen woorden hooren van dat boeck dat ghy citeert/de welcke aldus luyden :

Petrus Buzelinus, Laurentius Everardi, Ottho Campensis, zijn ghevanghen gheworden, (te wesen van de Hollanderz/nae dat den slaggh booz Nieuw-poort ghe-eyndicht was) *Buzelinus* riep overluydt, dat hy gheen soldaet, maer een Herder der soldaten was. Dat hy gheen handel en hadde van wapenen, maer van sielen. Dat hy gheen soldaet en was vanden Ertf-Hertogh, maer van Godt alleen. Hier op heeft hem den vyandt met twee coghels door-schoten : Maer *Laurentius*, bekent wesende van sommighe overloopers, heeft haer tot medelijden be-veecht ; sy hadden hem dickwils hooren preken in't legher vanden Coningh, ende baeden den vyandt om sijn leven. Maer wat ghebeden soude de *Calvinische* wreedtheyt aenveerden voor een *Iesuyt* ? soo is dan desen cloecken man, niet eens biddende voor sijn selven, met vele wonden van sweerden, en coghels ghedoodt wesende, ter nederghewelt. Ten lesten, *Ottho Campensis*, aen wie onlanghs den Ertf-hertogh hadde ghebiecht, als hy eenen vande ghewonde hadde ghenomen op sijn schouders, om hem van de doot te verlossen, omringhelt wesende vanden vyant, heeft sijn leven verloren, als hy dat van een ander wilde bewaren. Hare doode lichamen, op dat ghy hier uyt, den haer, ende uyt den haer de oorlake des doots mooght gissen, zijn soo door-de wonden gheschonden, ende ghekapt gheweest, dat men den eenen van den anderen niet en heeft connen onderkennen. Het betaemde dat sulcke eendrachtighe mannen, welckers doot, ende oorfaecke des doots ghelijck was, oock in hare doode lichamen niet en souden onderscheyden connen worden. De cloeckmoedicheyt van weynighe, heeft veel vermoghen ghesiaet tot d'alghemeyne glorie. Van dien dagh af, is by de groot-achtinghe der Societeyt, oock ghekomen eerbiedigheydt. De mare liep, dat dese Paters heylighen, ende waerachtelijck Martelaren

telaren

telaren waren, ende vele Wijse hebben't gheloof.

Tot noch toe de epgen woorden van het verhael-
npt de welke ghy fiet ten eersten, dat dese mannen
ghebanghen wierden/ ende oer sulckx teghen recht/
ende reden ghedoodt. Ten tweeden, dat dese mannen
niet ghemenght en waren onder de soldaten, maer besich
met de ghequetste op hare schouderx te nemen / ende
die andersins te helpen/ ende te troosten. Ten derden,
dat sy aldan / het ghemeyn noot lot van't ghevecht niet
onderstonden, maer naer het ghebecht ghebanghen
wierden. Ten vierden, dat de Jesuyten haer niet uytghe-
ven voor Martelaren, maer alleenlyck segghen / dat de
mare soo liep / ende dat vele wijse / de oorzaeck haer-
der doot verstaen hebbende / het selve gheloofden.
Gheeft dan wederom Godt de glorie / en bekenet dat
ghy gheloghen hebt

Wat uwen Zuinglius aengaet, die is te velde ghe-
trocken met die van Zurich, niet als een Kercken die-
naer, maer als een soldaet / sae Capiteyn der soldaten/
ende is ghequetst gheworden als hy ueffens de ande-
re bocht: Siet Florimund, ende Spondan, ende andere.
Alsoo is seer groot verschil tusschen Zuinglius, en de
vooznoemde Jesuyten.

Predikant.

Vanden Cardinael Baronius *Ann.* 610. §. 2. ende 664. §. 7:
schijnen die soldaten tot Martelaren ghestelt te worden, die
sterven in den oorlogh voor de bescherminghe des Vader-
landts, ende insonderheydt der Religie, te weten, de Paep-
sche.

Antwoorde.

't is leughen: want op de eene plaetse en heeft Ba-
ronius niet een woort hier van / op de andere / segt hy
heel contrarie: hoort sijn epgen woorden *Ann.* 610. niet
§. 2. maer § 4.

De Keyser *Phocas*, seyt hy, heeft sulckx willen doen, doch
foo hy sijn voornemen hadde te kennen ghegheven, ende dat

wilde volbracht hebben door de Priesters, in welckers macht hy wel wist dat was de Canones te stellen, en is niet ghehoort gheweest. Hem hebben dan met grooten lof wederstaen den Patriarch van Constantinopelen, ende de andere Bisschoppen, die met hem waeren, ghebruyckende namelijck de autoriteyt vanden *H. Basilius*, de welcke eenen Penitentielen Canon hadde gefonden tot *Amphilochium*, datmen aen de gene, die in de Oorlogh eenen dootslach hadden gedaen, de Communie niet en sou geven, sonder voorgaende Penitentie. Als *Phocas* de sententie van soo eenen grooten Vader hadde ghehoort, is aen sijne autoriteyt gheweken, ende heeft afstant ghedaen van sijn voornemen.

Wat dunckt u hier van? waer stelt hier Baronijs tot Martelaren die in de Oorlogh booz de Paepsche Religie sterben? ter contrariten/ hy zyyst de Bisschoppen/ die de requeste van Phocas hebben afgheslaghen/ ende niet begeert datmen die soldaten soude erkennen booz martelaren / de welke enckelijck sterben in d'oorlogh / al-hoetwel sy misschien bechten booz de Keltigie.

Predikant.

Doch dat de Paus-ghesinde, die soldaten, die haren dienst ghebruycken laten tot de uytroeyinghe vande *Albigensen*, *Hussiten*, *Protestanten*, en andere valsch-ghenaemde Kettters in *Duytslant*, en *Nederlant* sterven, tot Martelaren maken, en is gheenens te verwonderen.

Antwoorde.

T'is ghelogen dat wy die soldaten tot Martelaren stellen/ of opt ghestelt hebben / de welke enckelijck sonder meer haren dienst hebben laten ghezuycken tot de uytroeyinghe der *Albigensen*, *Hussiten*, en *Protestanten* etc. Wzenght my eenen Catholijcken *Murheur* boozt/ die dit gheruyghe.

Predikant.

Predikant.

Molanus in *Chronico subjecto Notal. S. S. Belgij Pag. 200.* spreeckt aldus: *Ick meene dat op dat jaer alleen, te weten 1572. meer Nederlanders Martelaren ghestorven sijn, dan op alle de andere jaren die van t'begin der werelt verlopen sijn.*

Antwoorde.

Molanus en spreeckt van gheen soldaten/ die enckelijck haren dienst hebben laten ghebruycken tot de uptroepinghe der ketteren; maer hy spreeckt alleen van de gheestelijke / Religiouse / ende oock andere personen / die om gheen ander oorzake / dan om het gheloof sijn omghebracht gheweest / ende hy wilt seggen / dat in t'jaer 1572. meer omghebracht sijn gheweest vande Geusen / om der Religie wille / als opt op eenigh ander jaer / soo lanck als de werelt ghestaen heeft / dooz de geusen in Nederlandt.

Predikant.

De Paus-ghesinde houden, en erkennen oock voor hare Martelaren *Jacob Clement* moordenaer van *Hendrick III.* Coninck van Vranckrijck.

Antwoorde.

Tis wederom onbeschaemdelijck gheloghen: ter contrarfen / *Henricus Spondanus Anno 1589. §. 14.* noemt hem den alder-Godloosten dienaer des duyvels.

Matthæus Dupleix Hist. Franc. Anno 1589. noemt hem / een monster der Hellen, ende seght dat hy dit seyt begaen heeft door het ingheven des duyvels.

Chappuys in t'berbolgh vande Historie van Vranckrijck dooz Belleforest Anno 1589. noemt hem eenen vermalijden Apostaet, opgheweckt door den duyvel, ende van de helle voortghebracht, soo als de letteren van synen naem mede-bzenghen.

Petrus Matthieu in *syn Historie van Vranckrijk Pag. 773* noemt hem eenen vermomden duyvel, ende ellendighen verrader ende grouwelijken moordenaer.

Heribertus Rosweyde in *syn Kerckelijke Historie Pag. 1327*. noemt dit seyt een moordadich, boos, ende onbehoorlijk stuck.

Hoe durft ghy dan soo stoutelyck seggen / dat wy soodantgh een mensch vooz een Martelaer houden? upt wie bewijst ghy dat?

Ten anderen, hoe komt desen Jacob Clement, hier te propooste aengesien dat ghy vooz hadt te toonen dat wy de soldaten die vooz de Keligie bechten / en sterben tot Martelaers stellen? wat komt ghy dan hier praeten van eenen die noch soldaet is geweest / noch vooz de Keligie gebochten heeft?

Predikant.

Over de doot van *Henricus III* is een *Danck-oratie* te Roomen ghedaen van den Paus *Sixtus V.* ghelijck my *Wilhelmus Warmington*, selve een Paepsch schrijver, gheleert heeft.

Antwoorde.

Wie / en wat vooz een Persoon dese voozseyde *Wilhelmus Warmington* geweest sy / en weet ick niet; maer dat weet ick wel dat hy / ende ghy / hier ghelogen hebt.

Predikant.

Hy maeckt *Bellarminus*, ende andere Paepsche vleyers beschacmt, die dit ontkennen oyt gheschiedt te sijn.

Antwoorde.

Met reden hebben sy dit ontkent / want daer en is gheenen blyck; ende ick ontkenne het niet haer; want *Warmington* en is niet sufficient / om dit te ghetuyghen.

Dies

teghen het gheopende Turckdom. 375

Dies niet tegenstaende / ghenomen daer was soo een Danck-oratie gedaen / (hoe volght hier upt dat Jacob Clement, by ons wort ghehouden booz een Martelaer? stelt eens dit ghevolgh in goede forme. Doch t'sal beter sijn dat ghy dit stelt onder utwe struykelingen, misflaghen, afdwalinghen vande penne, ofte achteloosheyt, die ghy op r'eynde van utwe inleydinghe selve vzeest begaen te hebben in uw' Boeck.

Predikant. Pag. 109.

S'houden oock voor Martelaer *Henrick Garnet*, die wegen het buspoeder verraet teghen *Iacob VI. Coninck van Engelandt*, en t'*Parlament* ghedoodt is.

Antwoorde.

Dit is noch eens gheloghen / dat *Henricus Garnetus* een verrader geweest is: ghy/ en utwe ghesinde sout hem dat gheerne te last ghelept hebben / maer te verzeess: Verhalben al-hoewel de oozsake sijns doots/ ghenoeghsaem is om hem booz een Martelaer te houden; soo ist nochtans dat ghy niet machtigh en sijt te bewijfen / dat de Roomsche Kercke hem eert/ ofte erkent booz een Martelaer: wanneer sp dit sal doen / dan sal het tijt wesen te roonen / dat sp met recht dit doet/ ende seer wel.

Predikant.

Sy houden en erkennen oock voor Martelaren *Nottingh*, en *Pasman* verraders van *Maastricht*.

Antwoorde.

T's gelogen dat dese mannen sijn verraders gheweest/ ghy noch semant is machtigh dit te bewijfen. Doet het/ ist dat ghy kont.

Predikant

Oock *Balthazar Geerards* dien godloosen moordenaer van Prins *Willem*, wort van de Paus ghesinde voor Martelaer ghehouden. *Estius* prijst wonder desen *Balthazar* wegghen sijne heerlijcke *vromigheydt*, en noemt sijne moort, een heerlijck stuck werck.

Antwoorde.

Estius ontstaet met sijn advies: dat is bekent / dat het noyt iemandt van de Catholijcken is inghebalen / den selven te eeren / ofte te houden als Martelaer: oft indien der eenighe soodantghe gheweest zijn / sult ghy de opinie van wegnighe te laste legghen aen de Roomsche Kercke?

HET IV. CAPITTEL.

Van het vasten, ende de Vasten-avont-daghen.

Predikant. IV. Afdeel. Pag. 435. 437.

DE Turcken zijn jaerlijcks ghewoon een gantsche maent van dertigh daghen te vasten, welck vasten by haer ghe-naemt wordt *Ramadan*: Mahomet reden ghevende van d'instellinghe van dit *Ramadan*, seght, dat op den 15. dagh van dese maendt, hem den *Alkoran* ghesonden zy: en op den twintighsten dagh de Psalmen aen den Coningh *David*. Dat op den dry en twintighsten dagh de Heere *Iesus Christus* gheboren is, Dat op den vijf en twintighsten de tafelen des Wets op den bergh *sinai* aen *Moyse* zijn ghegheven. Dat op den dertighsten *Enoch* is opghenomen in den hemel; en soo schrijft hy van den eersten tot den laetsten dagh, sijne verborghtheden toe.

Ant-